

Pilegrimsmotivet som nasjonal satsing. Høringsuttalelse fra Senter for Middeltalderstudier (CMS), Universitetet i Bergen

CMS er opprettet som et tverrfaglig forskningscenter innenfor middelalderforskning, hvor religion er ett av fire hovedtema, herunder bl.a. kristning, helgenkult, og "a more precise mapping of routes and patterns of Christian culture in the early period, e.g. the respective influence from Britain versus the continent (mainly Germany)." Pilegrimstemaet er derfor et interessant tema for CMS. Ledere for religionsprosjektet er professor og teolog Torstein Jørgensen, CMS / Misjonshøyskolen i Stavanger og seniorforsker og arkeolog Sæbjørg Walaker Nordeide. For øvrig er CMS bemannet med ekspertise innen historie, norrøn filologi, latin og historiografi

Vi vil gjerne få kommentere tre forhold:

- 1) **Generelt til planen:** pilegrimsprosjektene de senere år har vært særlig fokusert rundt vandringen og historiske veifar. Vi vil prinsipielt fremheve det som opprinnelig, i middelalderen i Norge, var målet med pilegrimsvandringene, nemlig ønsket om den økte religiøse erfaringen og helgenkulten. Etter reformasjonen, da helgenkulten ble avskaffet, forsvant også i hovedsak pilegrimsvandringene i Norge. Den foreliggende publikasjonen synes å legge et mer moderne, tilpasset innhold i begrepet, uten å presisere dette nærmere.

Sett fra vårt ståsted er det ønskelig å få klarere fram den opprinnelige betydningen av pilegrimsvandringen og det historiske aspektet. Dette er samtidig en viktig del av den norske kirkes historie. Å formidle denne historien burde være et verdifullt tilleggspunkt ved vandringene. Samtidig vil dette også klargjøre bruken for eventuelle utenlandske vandrere som vil bruke vandringen i tråd med opprinnelig, katolsk skikk.

- 2) **Tiltak 9d, planene om et pilegrimsmuseum:** Den norske kirke mangler et nasjonalt kirkemuseum. Det gamle erkesetetet i Trondheim ville være det mest naturlige lokalisering for et slikt museum. At så mye er bevart av den middelalderiske Erkebispegården i Trondheim er unikt for hele nordvestre Europa, og katedralen er også flott.

Sett fra vårt ståsted ville det imidlertid være for snevert å fokusere bare på pilegrimsmotivet i et museum. Hvis målet for vandringene er Trondheim, burde det være naturlig at det gamle erkesetetet bød på et museum som viste et bredere aspekt ved den norske kirkes historie, fra middelalderen til i dag. Her burde en fortelle historien om erkesetetets sentrale plass i norsk historie, både som religiøst og verdslig sentrum. Dette har vært et sentrum for det religiøse Norge i middelalderen, og her har også kongevigslere foregått fra middelalderen av. Dette ville gi en god bakgrunn også for kronregaliene som nå vises i Erkebispegården.

Det foreliggende pilegrimsprosjektet er et eksempel på at religiøsitet er i stadig endring. Det ville være naturlig at et museum også viet plass til endringer i religiøsitet i Norge gjennom tidene.

- 3) **Tiltak 9f, Forskning:** Det er liten kunnskap om pilegrimsvirksomheten i Norge, og likeså norske pilegrimers vandring til mål utenfor Norge, både kvantitativt og kvalitativt. Dette skyldes dels at det er få og svake kilder, men også at det har vært liten forskning på området.

Det er svært få norske (og nordiske) helgener, men disse har vært viktige for den religiøse kult og valfart og det hadde vært ønskelig med mer forskning på dette området. Ved CMS har vi hatt et prosjekt innenfor hagiografi, men det er ønskelig med flere undersøkelser på dette området. Dette kunne både gjelde norske pilegrimers aktivitet ute og hjemme, og dyrking av norske helgener ute og hjemme. Eksempler på aktuelle prosjekter kunne være kartlegging av kirkededikasjoner, Olavskilder, sælehus belagt arkeologisk eller i stedsnavn, kartlegging av såkalte hasselkjepper i gravene som bl.a. er tolket som vandringsstaver, oppfatninger av helgener og helgenkult i skriftlige kilder.

Vi ville ønske velkommen slike prosjekter ved CMS. Vi kan stille vår veiledningsekspertise til disposisjon, innen teologi, arkeologi, historie, norrøne filologi og middelalderlatin. Utlysning og søknadsevaluering innen et slikt tema burde i så fall også behandles her. Som et Senter for Fremragende Forskning vil prosjektene bli en del av en større helhetlig forskning rundt middelalderen generelt og religionsutøvelse spesielt, i et forskningsmiljø av høy kvalitet.

For Senter for Middelalderstudier,

Torstein Jørgensen

Sæbjørg Walaker Nordeide